

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2009 m. vasario 17 d.*

Byloje C-465/07

dėl *Raad van State* (Nyderlandai) 2007 m. spalio 12 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2007 m. spalio 17 d., pagal EB 68 ir 234 straipsnius pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Meki Elgafaji,

Noor Elgafaji

prieš

Staatssecretaris van Justitie,

* Proceso kalba: olandų.

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kuri sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts ir M. Ilešič, teisėjai G. Arestis, A. Borg Barthet, J. Malenovský, U. Löhmus ir L. Bay Larsen (pranešėjas),

generalinis advokatas M. Poiras Maduro,
posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2008 m. liepos 8 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— M. ir N. Elgafaji, atstovaujамų advokato A. Hekman,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. Wissels ir C. ten Dam,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos M. Condou-Durande ir R. Troosters,

susipažinęs su 2008 m. rugsėjo 9 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtinausių standartų (OL L 304, p. 12 ir klaidų ištaisymas OL L 204, 2005, p. 24, 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 96–107, toliau – direktyva) 15 straipsnio c punkto, skaitomo kartu su šios direktyvos 2 straipsnio e punktu, išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant bylą tarp Irako piliečių M. ir N. Elgafaji (toliau – sutuoktiniai Elgafaji) ir *Staatssecretaris van Justitie* dėl to, kad pastarasis atmetė jų prašymą suteikti leidimus laikinai gyventi Nyderlanduose.

Teisinis pagrindas

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

- ³ 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 3 straipsnyje „Kankinimo uždraudimas“ numatyta:

„Niekas negali būti kankinamas, su niekuo neturi būti žiauriai, nežmoniškai ar žeminant jo orumą elgiamasi ar jis taip baudžiamas.“

Bendrijos teisės aktai

- ⁴ Pagal direktyvos pirmą konstatuojamąją dalį:

„Bendra prieglobsčio politika, apimanti Bendrąją Europos prieglobsčio sistemą, yra sudėtinė Europos Sąjungos tikslo palaipsniui sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo zoną, atvirą tiems, kurie aplinkybių priversti teisėtai siekia Bendrijos apsaugos, dalis.“

5 Direktyvos šeštoje konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Pagrindinis šios direktyvos tikslas yra užtikrinti, kad valstybės narės taikytų bendrus asmenų, kuriems tikrai reikia tarptautinės apsaugos, nustatymo kriterijus ir garantuoti, kad tokiems asmenims visose valstybėse narėse būtų suteikta bent reikalingiausia pagalba.“

6 Direktyvos dešimtoje konstatuojamojoje dalyje pažymima:

„Ši direktyva gerbia pagrindines teises ir laikosi principų, patvirtintų visų pirma Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (2000 m. gruodžio 7 d. paskelbta Nicoje (OL C 364, p. 1)). Visų pirma ši direktyva siekia užtikrinti visišką pagarbą žmogaus orumui ir prieglobsčio prašytojų bei juos lydinių šeimos narių teisę į prieglobstį.“

7 Direktyvos 24–26 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(24) Taip pat turėtų būti nustatyti būtiniausi papildomos apsaugos statuso apibrėžimo ir apibūdinimo turinio standartai. Papildoma apsauga turėtų papildyti (1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašytoje) Konvencijoje (dėl pabėgėlių statuso) numatytą pabėgėlių apsaugą.“

(25) Būtina nustatyti kriterijus, kuriais remiantis tarptautinės apsaugos prašytojai turėtų būti pripažįstami kaip galintys gauti papildomą apsaugą. Tokie kriterijai turėtų būti kildinami iš tarptautinių įsipareigojimų pagal žmogaus teisių dokumentus ir valstybėse narėse esamą praktiką.

(26) Pavojai, kurie paprastai gresia šalies gyventojams ar jų daliai, paprastai savime nesukelia atskiros grėsmės, kuri galėtų būti kvalifikuojama kaip smurto veiksmai.“

8 Direktyvos 1 straipsnyje nustatyta:

„Šios direktyvos tikslas – nustatyti būtiniausius trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, ir suteikiamos apsaugos pobūdžio standartus.“

9 Direktyvos 2 straipsnio c, e ir g punktuose pateikiami tokie apibrėžimai:

„<...>

c) „pabėgėlis“ – trečiosios šalies pilietis, kuris dėl pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei baimės yra ne savo pilietybės šalyje ir negali arba dėl tokios baimės nepageidauja atsiduoti tos šalies globai arba asmuo be pilietybės, kuris, būdamas ne savo gyventoje šalyje dėl pirmiau minėtų priežasčių, negali ar dėl tokios baimės nenori į ją grįžti <...>;

<...>

- e) „papildomą apsaugą galintis gauti asmuo“ – tai trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, kuris negali būti laikomas pabėgėliu, tačiau apie kurią pagrįstai galima manyti, kad jei jis arba ji būtų gražintas(-a) į savo kilmės šalį, arba asmens be pilietybės atveju – į jo arba jos gyventą šalį, jam arba jai iškiltų realus pavojus patirti 15 straipsnyje apibrėžtus smurtinius veiksmus <...> ir kuris arba kuri negali arba dėl tokio pavojaus nepageidauja pasinaudoti tos šalies apsauga;

<...>

- g) „tarptautinės apsaugos prašymas“ – tai trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės pateiktas prašymas dėl valstybės narės apsaugos, kuris arba kuri, kaip galima suprasti, siekia pabėgėlio statuso arba papildomos apsaugos statuso <...>“

- 10 Pagal direktyvos II skyriaus „Tarptautinės apsaugos prašymų įvertinimas“ 4 straipsnio 1, 3 ir 4 dalis:

— valstybės narės gali laikyti prašytojo pareiga kuo greičiau pateikti visą informaciją pareiškimui dėl tarptautinės apsaugos pagrįsti.

- tarptautinės apsaugos prašymas įvertinamas individualiai ir atsižvelgiant į visus įvertintinus faktus, susijusius su kilmės šalimi sprendimo priėmimo dėl prašymo metu ir į prašytojo asmeninę padėtį;

- tai, kad prašytojas jau buvo persekiojamas ar buvo imtasi smurto veiksmų arba buvo tiesiogiai grasinama persekioti ar imtis smurto veiksmų, yra rimtas <...> realaus pavojaus patirti smurtą požymis, nebent yra tinkamų priežasčių manyti, kad toks persekiojimas ar smurtas nesikartos.

11 Minėto II skyriaus 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Vertindamos tarptautinės apsaugos prašymą valstybės narės gali nustatyti, kad prašytojui nereikia tarptautinės apsaugos, jei kilmės šalies dalyje nėra pagrįstos persekiojimo baimės arba realaus smurto patyrimo pavojaus, o prašytojas galėtų būti toje šalyje.“

12 Direktyvos V skyriaus „Papildomos apsaugos reikalavimai“ 15 straipsnyje „Smurto veiksmai“ nustatyta:

„Smurto veiksmus sudaro:

a) mirties bausmė ar egzekucija arba

- b) prašytojo kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis elgesys arba baudimas kilmės šalyje, arba

- c) rimta ir asmeninė grėsmė civilio gyvybei ar asmeniui dėl aklo smurto tarptautinio ar vidaus ginkluoto konflikto metu.“ (Pataisytas vertimas)

13 Direktyvos 18 straipsnyje numatyta, kad valstybės narės suteikia papildomos apsaugos statusą trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės, galinčiam gauti papildomą apsaugą pagal šios direktyvos II ir V skyrius.

Nacionalinės teisės aktai

14 2000 m. Užsieniečių įstatymo (Vreemdelingenwet 2000, toliau – 2000 m. Užsieniečių įstatymas) 29 straipsnio 1 dalies b ir d punktuose nustatyta:

„Laikiną leidimą gyventi pagal 28 straipsnį galima suteikti užsieniečiui:

<...>

- b) kuris įtikinamai parodo, kad jis turi pakankamą pagrindą manyti, jog jį išsiuntus jam kiltų realus pavojus būti kankinamam, patirti nežmonišką arba žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamam;

<...>

- d) kuriam grįžimas į savo kilmės šalį, ministro manymu, sukeltų didelių sunkumų, atsižvelgiant į bendrą tenykštę situaciją.“

15 2006 m. gruodžio 20 d. galiojusio 2000 m. Aplinkraščio dėl užsieniečių (Vreemdelingencirculaire 2000) C1/4.3.1 punkte nustatyta:

„Pagal (2000 m. Užsieniečių įstatymo) 29 straipsnio 1 dalies b punktą leidžiama suteikti leidimą gyventi, jeigu užsienietis pateikė įtikinamus jam gresiančio realaus pavojaus, kad jį išsiuntus jis gali būti kankinamas, patirti nežmonišką arba žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas, įrodymus.

Ši nuostata yra paremta (EŽTK) 3 straipsniu. Išsiuntimas į šalį, kurioje kam nors gresia realus pavojus (*real risk*), kad su juo bus taip elgiamasi, pažeidžia minėtą straipsnį. Jeigu pateikiami įtikinami tokio realaus pavojaus įrodymai arba jeigu toks pavojus atsiranda, tai iš esmės yra pagrindas suteikti laikiną leidimą gyventi (prašant prieglobsčio).

<...>“

- 16 Siekiant tiesiogiai perkelti direktyvos 15 straipsnio c punktą, 2000 m. Nutarimas dėl užsieniečių (Vreemdelingenbesluit 2000) buvo papildytas nauju 3.105 straipsniu, įsigaliojusių 2008 m. balandžio 25 dieną.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 17 2006 m. gruodžio 13 d. situoktiniai Elgafaji pateikė prašymus suteikti leidimus laikinai gyventi Nyderlanduose, pridėdami informaciją, kuria siekiama įrodyti realų pavojų, kuris jiems grėstų juos išsiuntus į jų kilmės valstybę, t. y. Iraką. Grįsdami savo argumentus, jie konkrečiai nurodė su jų asmenine situacija susijusias aplinkybes.
- 18 Jie konkrečiai nurodė, kad M. Elgafaji, musulmonas šiitas, nuo 2004 m. rugpjūčio mėn. iki 2006 m. rugsėjo mėn. dirbo britų įmonėje, užtikrinančioje oro uosto tarnautojų pervežimą į „žaliąją“ zoną saugumą. Jų teigimu, toje pačioje įmonėje dirbęs M. Elgafaji dėdė buvo milicijos nužudytas, tačiau jo mirties liudijime nurodyta, kad jis žuvo įvykus teroristiniam aktui. Netrukus prie M. Elgafaji ir jo žmonos musulmonės sunitės N. Elgafaji gyvenamojo būsto durų buvo pritvirtintas grasinantis laiškas „mirtis kolaborantams“.

- 19 2006 m. gruodžio 20 d. sprendimais užsieniečių reikalų ir integracijos ministras (*Minister voor Vreemdelingenzaken en Integretie*, toliau – ministras), kuris šiais klausimais kompetenciją turėjo iki 2007 m. vasario 22 d., kai imigracijos reikalai buvo pavesti *Staatssecretaris van Justitie*, atmetė sutuoktinių Elgafaji prašymus suteikti leidimus laikinai gyventi. Konkrečiai jis manė, kad pastarieji nepakankamai įrodė savo nurodytas aplinkybes ir todėl neįrodė jiems kylančios rimtos ir asmeninės grėsmės savo kilmės valstybėje. Todėl buvo padaryta išvada, kad jų situacija nepateko į 2000 m. Užsieniečių įstatymo 29 straipsnio 1 dalies b punkto taikymo sritį.
- 20 Ministro nuomone, įrodinėjimo pareiga yra tokia pati tiek pagal direktyvos 15 straipsnio b punktą, tiek pagal to paties straipsnio c punktą suteikiamos apsaugos atvejais. Pagal šias dvi nuostatas, kaip ir pagal 2000 m. Užsieniečių įstatymo 29 straipsnio 1 dalies b punktą, reikalaujama, kad prašytojai pakankamai įrodytų jiems kylančią rimtą ir asmeninę grėsmę realioje jų situacijoje, jei jie turėtų būti sugrąžinti į savo kilmės valstybę. Kadangi sutuoktiniai Elgafaji nepateikė tokio įrodymo pagal 2000 m. Užsieniečių įstatymo 29 straipsnio 1 dalies b punktą, jie negali naudingai pasiremti direktyvos 15 straipsnio c punktu.
- 21 Priėmus sprendimus atmesti sutuoktinių Elgafaji prašymus suteikti jiems leidimus laikinai gyventi, jie pateikė skundus *Rechtbank te' s-Gravenhage*, kuriuos pastarasis patenkino.
- 22 Šis teismas manė, kad direktyvos 15 straipsnio c punktu, kuriame atsižvelgiama į ginkluoto konflikto apsaugos prašytojų kilmės valstybėje buvimą, nereikalaujama, kad asmeninės grėsmės laipsnis būtų toks didelis, kokio reikalaujama pagal to paties straipsnio b punktą ir pagal 2000 m. Užsieniečių įstatymo 29 straipsnio 1 dalies b punktą. Todėl rimtos ir asmeninės grėsmės apsaugos prašantiems asmenims įrodymas gali būti lengviau pateikiamas pagal direktyvos 15 straipsnio c punktą nei to paties straipsnio b punktą.

- 23 Todėl *Rechtbank te' s-Gravenhage* panaikino 2006 m. gruodžio 20 d. sprendimus atmesti sutuoktinių Elgafaji prašymus suteikti leidimus laikinai gyventi, nes pagal direktyvos 15 straipsnio c punktą reikalaujami įrodymai buvo prilyginti įrodymams, reikalaujamiems pagal to paties straipsnio b punktą, perkeltą į 2000 m. Užsieniečių įstatymo 29 straipsnio 1 dalies b punktą.
- 24 Šio teismo nuomone, ministras turėjo išnagrinėti, ar nėra priežasčių sutuoktiniams Elgafaji suteikti leidimą laikinai gyventi pagal 2000 m. Užsieniečių įstatymo 29 straipsnio 1 dalies d punktą dėl smurto veiksmų direktyvos 15 straipsnio c punkto prasme.
- 25 *Raad van State*, kuriam buvo pateiktas apeliacinis skundas, manė, kad kyla sunkumų aiškinant reikšmingas direktyvos nuostatas. Be to, jis konstatavo, kad jos 15 straipsnio c punktas nebuvo perkeltas į Nyderlandų teisės aktus 2006 m. gruodžio 20 d., kai buvo priimti skundžiami ministro sprendimai.
- 26 Šiomis aplinkybėmis *Raad van State* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir Teisingumo Teismui pateikti šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar <...> direktyvos <...> 15 straipsnio c punktą reikia aiškinti taip, kad ši nuostata suteikia apsaugą tik tokioje situacijoje, kokioje taikomas ir [EŽTK] 3 straipsnis, kaip jį aiškina Europos žmogaus teisių teismas, ar vis dėlto ši nuostata suteikia papildomą arba kitokią apsaugą, palyginti su [EŽTK] 3 straipsniu?

2. Jeigu direktyvos 15 straipsnio <...> c punktas suteikia papildomą arba kitokią apsaugą, palyginti su [EŽTK] 3 straipsniu: kokie kriterijai taikytini tokiu atveju sprendžiant, ar asmeniui, kuris tvirtina, kad jam turi būti suteikiama papildoma apsauga, iš tikrųjų kyla pavojus patirti rimtą ir asmeninę grėsmę direktyvos 15 straipsnio c punkto kartu su 2 straipsnio e punktu prasme dėl aklo smurto?“

Dėl prejudicinių klausimų

- 27 Pirmiausia svarbu konstatuoti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas siekia išsiaiškinti dėl apsaugos, garantuojamos pagal direktyvos 15 straipsnio c punktą, palyginti su apsauga, užtikrinama pagal EŽTK 3 straipsnį, kaip jį savo praktikoje aiškina Europos žmogaus teisių teismas (konkrečiai žr. 2008 m. liepos 17 d. EŽTT sprendimo *NA prieš Jungtinę Karalystę*, dar nepaskelbto *Recueil des arrêts et décisions*, 115–117 punktus ir ten nurodomą teismo praktiką).

- 28 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad nors EŽTK 3 straipsniu garantuojama pagrindinė teisė yra bendrasis Bendrijos teisės principas, kurio laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas, ir nors aiškinant šios teisės apimtį Bendrijos teisės sistemoje atsižvelgiama į Europos žmogaus teisių teismo praktiką, vis dėlto nagrinėjamu atveju šią nuostatą atitinka direktyvos 15 straipsnio c punktas. Direktyvos 15 straipsnio c punktas yra nuostata, kuri savo turiniu skiriasi nuo EŽTK 3 straipsnio, ir todėl ji turi būti aiškinama atskirai, nors ir laikantis pagrindinių teisių, kurios garantuojamos EŽTK.

- 29 Vadinasi, pateikti klausimai, kurie nagrinėtini kartu, yra susiję su direktyvos 15 straipsnio c punktu, skaitomu kartu su jos 2 straipsnio e punktu.
- 30 Atsižvelgus į tokias pirmines pastabas ir remiantis pagrindinės bylos aplinkybėmis, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar direktyvos 15 straipsnio c punktas, skaitomas kartu su jos 2 straipsnio e punktu, turi būti aiškinamas taip, kad sprendžiant, ar papildomos apsaugos prašytojo asmeniui ar jo gyvybei iš tikrųjų yra pavojus patirti rimtą ir asmeninę grėsmę, turi būti reikalaujama, kad jis pateiktų įrodymus, jog pavojus jam kyla dėl konkrečiai su jo situacija susijusių priežasčių. Tuo atveju, jei būtų atsakyta neigiamai, šis teismas norėtų išsiaiškinti, kokie yra tokios grėsmės įrodymo kriterijai.
- 31 Siekiant atsakyti į šiuos klausimus, reikia išnagrinėti ir palyginti tris direktyvos 15 straipsnyje apibrėžtų „smurto veiksmų“ rūšis, t. y. reikalavimus, kuriuos tenkinančiam asmeniui gali būti suteikiama papildoma apsauga, jei, kaip numatyta šios direktyvos 2 straipsnio e punkte, galima pagrįstai manyti, jog, jei jis būtų grąžintas į atitinkamą šalį, jam iškiltų „realus pavojus patirti šiuos smurtinius veiksmus“.
- 32 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad direktyvos 15 straipsnio a ir b punktuose vartojamos sąvokos „mirties bausmė“, „prašytojo kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis elgesys arba baudimas kilmės šalyje“ apima situacijas, kai konkrečiai papildomos apsaugos prašytojui kyla pavojus patirti konkrečios rūšies smurtą.

33 Tačiau direktyvos 15 straipsnio c punkte apibrėžtas smurtinis veiksmas „rimta ir asmeninė grėsmė (prašytojo) gyvybei ar asmeniui“ yra bendresnio pobūdžio smurtinio veiksmo pavojus.

34 Iš tikrųjų, jame „rimta ir asmeninė grėsmė civilio gyvybei ar asmeniui“ apibrėžiama plačiau nei konkretus smurtas. Be to, ši grėsmė būdinga bendrai „tarptautinio ar vidaus ginkluoto konflikto“ situacijai. Galiausiai aptariamas minėtas grėsmes keliantis smurtas yra apibūdinamas kaip „aklas“, t. y. gali būti nukreiptas prieš asmenis, neatsižvelgiant į jų asmeninę situaciją.

35 Šiomis sąlygomis sąvoka „asmeninė“ turi būti aiškinama kaip apimanti smurtą prieš civilius asmenis, neatsižvelgiant į jų tapatybę, kai, papildomos apsaugos prašymą nagrinėjančios kompetentingos nacionalinės institucijos arba valstybės narės teismų, į kuriuos kreiptasi dėl sprendimo atmesti tokį prašymą, vertinimu, vykstantį ginkluotą konfliktą apibūdinantis aklo smurto laipsnis pasiekia tokį didelį mastą, kad galima pagrįstai manyti, jog, jei civilis būtų grąžintas į atitinkamą šalį arba prireikus į atitinkamą regioną, vien dėl buvimo šioje teritorijoje jam iškiltų realus pavojus patirti rimtą grėsmę, numatytą direktyvos 15 straipsnio c punkte.

36 Tokio aiškinimo, galinčio užtikrinti atskirą direktyvos 15 straipsnio c punkto taikymo sritį, nepaneigia jos dvidešimt šeštos konstatuojamosios dalies formuluotė, pagal kurią „pavojai, kurie paprastai gresia šalies gyventojams ar jų daliai, paprastai savaime nesukelia atskiros grėsmės, kuri galėtų būti kvalifikuojama kaip smurto veiksmai“.

- 37 Iš tikrųjų, nors pagal šią konstatuojamąją dalį darytina prielaida, kad siekiant įrodyti, jog konkretus asmuo atitinka direktyvos 15 straipsnio c punkto reikalavimus, iš principo, nepakanka vien objektyviai konstatuoti su bendra šalies situacija susijusio pavojaus, vis dėlto dėl jo redakcijoje įrašytos sąvokos „paprastai“ darytina prielaida, jog galima išimtinė situacija, apibūdinama tokiu dideliu pavojaus laipsniu, kad galima pagrįstai manyti, jog šis asmuo asmeniškai patirs šį pavojų.
- 38 Šios situacijos išskirtinumą taip pat patvirtina papildomas apsaugos pobūdis ir pati direktyvos 15 straipsnio, kurio a ir b punktuose išvardytiems smurto veiksams reikalaujama aiškaus individualizavimo laipsnio, sistema. Nors neabejojama, kad norint taikyti direktyvos 15 straipsnio c punktą yra svarbios kolektyvinės aplinkybės, t. y. kad aptariamas asmuo, kaip ir kiti asmenys, priklauso tarptautinio ar vidaus ginkluoto konflikto atveju potencialių aklo smurto aukų ratui, vis dėlto ši nuostata turi būti aiškinama sistemingai, atsižvelgiant į kitas dvi direktyvos 15 straipsnyje nurodytas situacijas, glaudžiai siejant su šiuo individualizavimu.
- 39 Šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad kuo labiau prašytojas sugebės įrodyti, jog pavojus jam kyla konkrečiai dėl su jo asmenine situacija susijusių priežasčių, tuo mažesnis aklo smurto laipsnis būtinas, kad jam būtų suteikta papildoma apsauga.
- 40 Be to, reikia pridurti, kad vertinant individualų papildomos apsaugos prašymą, kaip numatyta direktyvos 4 straipsnio 3 dalyje, taip pat pirmiausia gali būti atsižvelgta į:
- aklo smurto geografinį paplitimą bei konkrečią vietovę, jei prašytojas būtų grąžintas į atitinkamą šalį, kaip matyti iš direktyvos 8 straipsnio 1 dalies, ir

— prireikus rimtą realaus pavojaus požymį, pavyzdžiui, nurodantį direktyvos 4 straipsnio 4 dalyje, dėl kurio teisei į papildomą apsaugą nustatytas aklo smurto reikalavimas gali būti mažiau griežtas.

41 Galiausiai pagrindinėje byloje reikia pažymėti, kad nors direktyvos 15 straipsnio c punktas į vidaus teisės sistemą buvo tiesiogiai perkeltas jau įvykus faktinėms bylos aplinkybėms, dėl kurių buvo kreiptasi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą, šis teismas nacionalinę teisę, konkrečiai kalbant 2000 m. Užsieniečių įstatymo 29 straipsnio 1 dalies b ir d punktus, turi aiškinti taip, kad jie atitiktų šią direktyvą.

42 Iš tikrųjų, pagal nusistovėjusią teismo praktiką, taikydamas nacionalinę teisę, nesvarbu, ar nuostatos priimtos prieš įsigaliojant direktyvai, ar po to, nacionalinis teismas turi ją aiškinti kuo labiau atsižvelgdamas į direktyvos tekstą ir tikslą, kad būtų pasiektas direktyvoje numatytas rezultatas ir taip būtų laikomasi EB 249 straipsnio trečiosios pastraipos (pirmiausia žr. 1990 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Marleasing*, C-106/89, Rink. p. I-4135, 8 punktą ir 2008 m. birželio 24 d. Sprendimo *Commune de Mesquer*, C-188/07, Rink. I-4501, 84 punktą).

43 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti, kad direktyvos 15 straipsnio c punktas, skaitomas kartu su šios direktyvos 2 straipsnio e punktu, turi būti aiškinamas taip:

— sprendžiant, ar papildomos apsaugos prašytojo asmeniui ar jo gyvybei iš tikrųjų kyla pavojus patirti rimtą ir asmeninę grėsmę, neturi būti reikalaujama, kad jis pateiktų įrodymus, jog pavojus jam kyla dėl konkrečiai su jo situacija susijusių priežasčių,

- tokia grėsmė išimtinai gali būti pripažinta įrodyta, kai, papildomos apsaugos prašymą nagrinėjančios kompetentingos nacionalinės institucijos arba valstybės narės teismų, į kuriuos kreiptasi dėl sprendimo atmesti tokį prašymą, vertinimu, vykstantį ginkluotą konfliktą apibūdinantis aklo smurto laipsnis pasiekia tokį didelį mastą, kad galima pagrįstai manyti, jog, jei civilis būtų grąžintas į atitinkamą šalį arba tam tikrais atvejais į atitinkamą regioną, vien dėl buvimo toje teritorijoje jam iškiltų realus pavojus patirti minėtą grėsmę.

⁴⁴ Galiausiai reikia pridurti, kad ankstesniuose punktuose pateiktas direktyvos 15 straipsnio c punkto, skaitomo kartu su jos 2 straipsnio e punktu, aiškinimas visiškai suderinamas su EŽTK ir su EŽTK 3 straipsniu susijusia Europos žmogaus teisių teismo praktika (pirmiausia žr. minėto sprendimo *NA prieš Jungtinę Karalystę* 115–117 punktus bei ten nurodomą teismo praktiką).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

⁴⁵ Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų 15 straipsnio c punktas, skaitomas kartu su šios direktyvos 2 straipsnio e punktu, turi būti aiškinamas taip:

- sprendžiant, ar papildomos apsaugos prašytojo asmeniui ar jo gyvybei iš tikrųjų yra pavojus patirti rimtą ir asmeninę grėsmę, neturi būti reikalaujama, kad jis pateiktų įrodymus, jog pavojus jam kyla dėl konkrečiai su jo situacija susijusių priežasčių,

- tokia grėsmė išimtinai gali būti pripažinta įrodyta, kai, papildomos apsaugos prašymą nagrinėjančios kompetentingos nacionalinės institucijos arba valstybės narės teismų, į kuriuos kreiptasi dėl sprendimo atmesti tokį prašymą, vertinimu, vykstantį ginkluotą konfliktą apibūdinantis aklo smurto laipsnis pasiekia tokį didelį mastą, kad galima pagrįstai manyti, jog, jei civilis būtų grąžintas į atitinkamą šalį arba tam tikrais atvejais į atitinkamą regioną, vien dėl buvimo toje teritorijoje jam iškiltų realus pavojus patirti minėtą grėsmę.

Parašai.